АГУУЛГА

Тайланг бэлтгэсэн:

Àðõàí ãàé аймгийн аудитын газар

Тэргүүлэх аудитор
Д. Уламбаяр

Аудитын менежер
Т.Байгалмаа

Ахлах аудитор
Н. Алтантуяа

Аудитор
П. Энхжаргал

2017 оны 04 дүгээр сар

Уг тайланг АГ-ын Веб сайт-аас үзнэ үү.

www.audit.mn

Аудитын тайлан, дүгнэлттэй холбоотой асуудлаар нэмж тодруулах, асууж лавлах зүйл байвал 70332860 дугаарын утас, 70333141 дугаарын факсаар харилцана уу

ХАЯГ:
Ýðäýí ýáóëãàí ñóì Àéì ãèéí ÇÄÒÃ-ûí áàéð 3-ð äàâõàð 311 òî î ò

Товчилсон үгийн тайлбар

Аудитын зорилт, хамарсан хүрээ, арга зүй

Оршил

Аудитын ерөнхий зүйл

- Нэгдсэн төсвийн орлого, зарлагын төлөвлөлтийн үндэслэл
- Төсвийн орлогын гүйцэтгэл
- Төсвийн зарлагын гүйцэтгэл
- Төсвийн үр дүн
- Нэмэлт санхүүжилт

Дүгнэлт

Судалгаа -1
Судалгаа -2
Судалгаа -3
Судалгаа -4
Судалгаа -5
Судалгаа -6

Товчилсон үгийн тайлбар

ТЕЗ	ТӨСВИЙН ЕРӨНХИЙЛӨН ЗАХИРАГЧ
ҮАГ	ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗАР
ГАГ	ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН ГАЗАР
ГА	ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТ
УИХ	УЛСЫН ИХ ХУРАЛ
ЭЗХЯ	ЭДИЙН ЗАСАГ ХӨГЖЛИЙН ЯАМ
ИТХ	ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРАЛ
ААН	АЖ АХУЙН НЭГЖ
ОАТ	ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАР
ОНХС	ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН САН
ЗДТГ	ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАР
ХЗ	ХУВЬСАХ ЗАРДАЛ

Санхүүгийн аудитын тайлан

Àóäèòûí нэр: ОРОН НУТГИЙН 2016 ОНЫ ЖИЛИЙН ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ

Àóäèòûí код: ААГ /2017/03-СТА

Àóäèòûí хийх үндэслэл:

Аудитыг Монгол улсын Ерөнхий аудиторт Үндэсний аудитын газраас 2017 онд нийлүүлэх, бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээний төлөвлөгөөг үндэслэн Төрийн аудитын тухай хуулиар тодорхойлсон Үндэсний аудитын газрын бүрэн эрхийн хүрээнд хийлээ.

Àóäèòûí çîðèëò:

Орон нутгийн ТЕЗ-гчийн 2016 оны жилийн төсвийн гүйцэтгэл үнэн зөв, илэрхийлэгдсэн эсэхийг шалган УАГ, аймгийн ИТХ, Засаг даргад танилцуулах аудитын зорилтын хүрээнд орон нутгийн жилийн төсвийн гүйцэтгэлд аудитыг хийлээ.

Ýíýõ¿¿ çîðèëò ûã õàí ãàхыí ò óëä äàðààõ чиглэлээр аудитыг гүйцэтгэлээ. Үүнд:

- ***Төсвийн орлого, зарлагын төлөвлөлтийн үндэслэл***
- **Төсвийн орлогын гүйцэтгэл**
- **Төсвийн зарлагын гүйцэтгэл**
- **Төсвийн үр дүн**
- **Нэмэлт санхүүжилтийн талаар**

Õàì aðсан õ¿ðýý:

Аудитаар орон нутгийн төсөв, улсын төсвийн санхүүжилт, улсын төсвөөс олгосон тусгай зориулалтын шилжүүлэгийн орлого, ОНХсангийн орлогын шилжүүлэг, төсвийн орлого бүрдүүлж байгаа байгууллага, ААН, Төрийн болон орон нутгийн өмчит, төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн 2016 оны төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан тэнцэл судалгаа, мэдээлэл болон бусад баримт материалд тулгуурлан аудитыг хийлээ.

Àóäèòûí àðãà ç¿é:

Aóäèòûã Ò°ðèéí õÿíàëò øàëãàëòûí ñòàíäàðò, санхүүгийн àóäèòûí арга зүйг ашиглан орлого болон зардлын гүйцэтгэлд дүн шинжилгээ хийх, õîëáîãäîõ õ¿ì ¿¿ñýýñ àñóóæ òîäðóóëàõ, òàéëáàð àâàõ, øààðäëàãàòàé áîë õîëáîîòîé òàëûí áàðèì òàíä òóëãàí øàëãàõ, äàõèí òîîöîîëîõ çýðýã àðãà ç¿éã àøèãëàí ã¿éöýòãýлэý.

Төрийн хяналт шалгалтын стандарт, санхүүгийн тайлангийн аудитын журам, гарын авлагад заасны дагуу аудитын дүн, дүгнэлтэд дэмжлэг болох нотлох зүйлс, холбогдох мэдээ судалгааг ажлын баримт материалд хавсаргав.

АРХАНГАЙ АЙМГИЙН ТӨСВИЙН ЕРӨНХИЙЛӨН ЗАХИРАГЧИЙН 2016 ОНЫ ЖИЛИЙН ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ

Оршил

Аймгийн Төсвийн Ерөнхийлөн захирагчийн 2016 оны жилийн төсвийн гүйцэтгэлээр орон нутгийн төсвийн орлогын бүрдүүлэлт ***119.6*** хувийн, нийт зарлага ***94.1*** хувийн гүйцэтгэлтэй, Улсын төсвөөс 13,225.6 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг авсан байна.

2016 оны орон нутгийн төсвийн орлого зарлагын тэнцлийг авч үзвэл дараах байдалтай байна. /Санхүүгийн дэмжлэг, Тусгай зориулалтын шилжүүлэг, ОНХСангийн орлого, зарлагыг оруулан тооцсон./
/сая.төг/

Орон нутгийн нийт орлого, санхүүгийн дэмжлэгийн дүн	**63,762.4**
Орон нутгийн орлого	7,337.7
Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого	209.2
Санхүүгийн дэмжлэг	13,225.1
ОНХС-аас авах шилжүүлэг, урьд оны үлдэгдэл	3,542.1
2015 оны төсвийн үлдэгдлээс	2,003.5
Тусгай зориулалтын шилжүүлэг	37,444.8
Орон нутгийн зарлагын дүн	**63,762.4**
Сумын удирдлагын дүн	8,286.6
Аймгийн удирдлагын дүн	4,210.3
Халамжийн сангийн дүн	9,905.0
ОНХСанд зарцуулах	3,779.6
Тусгай зориулалтын шилжүүлэг нийт	37,580.9

Тусгай зориулалтын шилжүүлэгийн дүнг хасч тооцвол орон нутгийн төсвийн тэнцэл дараах байдалтай байна. / сая төгрөг/

Орон нутгийн орлого, санхүүгийн дэмжлэгийн дүн	**26,181.5**
Орон нутгийн орлого	7,337.7
Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого	73.1
Санхүүгийн дэмжлэг	13,225.1
ОНХС-аас авах шилжүүлэг, урьд оны үлдэгдэл	3,542.1
2015 оны төсвийн үлдэгдлээс	2,003.5
Орон нутгийн зарлагын дүн	**26,181.5**
Сумын удирдлагын дүн	8,286.6
Аймгийн удирдлагын дүн	4,210.3
Халамжийн сангийн дүн	9,905.0
ОНХСанд зарцуулах	3,779.6

АРХАНГАЙ АЙМГИЙН ТӨСВИЙН ЕРӨНХИЙЛӨН ЗАХИРАГЧИЙН 2016 ОНЫ ЖИЛИЙН ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ

2015 онд нийт орлогын 37.3 хувийг орон нутгийн төсвийн орлого, 62.7 хувийг улсын төсвөөс авах санхүүгийн дэмжлэг ээлж байсан бол 2016 онд нийт орлогын 40 хувийг орон нутгийн төсвийн орлого, 60 хувийг улсын төсвөөс авах санхүүгийн дэмжлэг ээлж байна.

НЭГ. ТӨСВИЙН ОРЛОГО, ЗАРЛАГЫН ТӨЛӨВЛӨЛТИЙН ҮНДЭСЛЭЛ

1.1 Орлого, зарлагын төлөвлөлтийн талаар:

Аймгийн 2016 оны орон нутгийн төсвийн орлогын төслийг боловсруулахдаа орон нутгийн төсвийн орлогын 2013-2014 оны гүйцэтгэл, 2015 оны хүлээгдэж байгаа гүйцэтгэлийг үзүүлэлт болгож, орлогын эх үүсвэрийг нэр төрлөөр төлөвлөсөн байна.

Төсвийн орлого, зарлагын төлөвлөлтийг Төсвийн тухай Монгол улсын хууль болон Засгийн газрын тогтоол, Сангийн Сайдын баталсан заавар, журмын дагуу төлөвлөсөн байна. 2016 оны төсөв батлагдснаас хойш 3 удаагийн тодотгол хийгдсэн байна. үүнээс төсвийн орлоготой холбоотой 2 удаа, зарлагатай холбоотой 3 удаагийн тодотгол орсон байна.

Төсвийн орлого, зарлагын төлөвлөлтийг авч үзвэл:

Î ðî í í óòãèéí 2016 î í û ðº ñâèéí î ðëî ãû í 91.2 õóâü нь òàòâàðû í î ðëî ãî î ñ, 8.1 õóâü í ü òàòâàðû í áóñ î ðëî ãî î ñ, 0.7 õóâü í ü õº ðº í ãèéí î ðëî ãî î ñ òóñ òóñ á¿ðäýж байна.

1. <u>Төсвийн орлого төлөвлөлтийн үндэслэл :</u>

Улсын Их Хурлын 2015 оны 11 сарын 13-ны өдрийн Монгол улсын 2016 оны төсвийн тухай хуулийн дагуу аймгийн орон нутгийн төсвийн орлогын татварын хувь, хэмжээний доод хязгаараар төлөвлөж аймгийн төсвийн суурь орлогыг Сангийн яамнаас **6,*042.9*** сая төгрөгөөр хянаж ирүүлсэн. Аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2015 оны 12 дугаар сарын 04-ны өдрийн "Аймгийн 2016 оны төсөв батлах тухай" 09 тоот тогтоолоор орон нутгийнхаа онцлог байдалтай уялдуулан хуулиар эрх олгогдсон зарим татварын хувь хэмжээг өсгөн **175.6** сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэн орлогыг ***6,218.5*** сая төгрөгөөр баталсан байна. Үүнд : татварын орлогыг ***82.0*** сая төгрөгөөр, бусад татварыг ***5.0*** сая төгрөгөөр, татварын бус орлогыг ***93.6*** сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдүүлж, харин бууны албан татварын орлогыг ***5.0*** сая төгрөгөөр бууруулсан. Үүнийг орлогын нэр төрлөөр авч үзвэл:

- Ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөрийг 82.0 сая төгрөгөөр,
- Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийг 5.0 сая төгрөгөөр ,
- Төсөвт газрын өөрийн орлогыг 43.6 сая төгрөгөөр,
- Нэр заагдаагүй бусад орлогыг 50.0 сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдүүлэн
- бууны албан татварын орлогыг 5.0 сая төгрөгөөр бууруулан,
- татварын буцаан олголтыг 850.0 сая төгрөгөөр батласан.

2016 оны орон нутгийн төсвийн орлогод тайлангийн жилд 2 удаа нийт 1,192.3 сая төгрөгийн нэмэх тодотгол хийгдсэн байна. Үүнд :

- 2016 оны 06 сарын 02-ны өдрийн " Аймгийн 2016 оны тодотгосон төсөв батлах тухай " 06 тоот тогтоолоор Төсвийн тухай хуулийн 65.1.1-д заасны дагуу орон нутгийн төсвийн урьд оны үлдэгдлийг энэ оны зарлагын эх үүсвэр болгон баталж, хэрэгжүүлэх үүднээс 2016 оны төсөвт тодотгол хийгдсэн байна.

Тодотголоор

- ойн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогыг 281.7 сая төгрөгөөр
- төсөвт байгууллагын өөрийн орлогыг 17.5 сая төгрөгөөр нийт төсвийн орлогыг 299.2 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэн баталсан байна.

❖ Монгол улсын 2016 оны төсвийн тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хууль, тус хууль батлагдсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай УИХ-ын 47 дугаар тогтоол, Төсвийн тухай хуулийн 34.2.1, 65.1.1 дэх заалтуудын дагуу 2016 оны 09 дүгээр сарын 30-ны өдрийн " Аймгийн 2016 оны тодотгосон төсөв батлах тухай" 09 тоот аймгийн ИТХ-ын тогтоолоор 2016 оны төсвийн орлогыг 893.1 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэн тодотгож нийт **7410.8** төгрөг болгосон байна. Үүнд:

- ус ашигласны төлбөрийн орлого 186.4 сая төгрөгөөр
- байгалийн ургамлын нөөц ашигласны төлбөрийн орлогыг 683.2 сая төгрөгөөр
- үйл ажиллагааны орлогыг 18.0 сая төгрөг
- төсөвт байгууллагын өөрийн орлогыг 5.5 сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдсэн байна.

Жилийн эцэст Аéì ãèéí ÈÒÕ-ûí 2016 î í û 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн Тодотгосон төсөв батлах тухай 06 òî î ò òî ãòî î ëî î ð төсвийн зарлага талд өөрчлөлт хийгдэж орон нутгийн орлогод ямар нэгэн өөрчлөлт ороогүй бөгөөд Аймгийн төсвийн нийт орлогыг **7,337.7** сая төгрөг, орон нутгийн төсвийн байгууллагын өөрийн орлогыг **73.1** сая төгрөг, тусгай зориулалтын шилжүүлгийн байгууллагын өөрийн орлогыг **136.1** сая төгрөг, төсвийн Ерөнхийлөн захирагчийн улсын төсвөөс авах санхүүгийн дэмжлэг **13,225.1** сая төгрөг, улсаас авах орон нутгийн хөгжлийн сангийн орлогын шилжүүлгийг **3,179.9** сая төгрөг ,тусгай зориулалтын шилжүүлгийн санхүүжилтийг **37,444.8** сая төгрөг, өмнөх оны ОНХСангийн үлдэгдэл **362.2** сая төгрөг, өмнөх оны үлдэгдлээс санхүүжигдэх дүнг **2,003.5** сая төгрөгөөр нийт **63,762.4** сая төгрөгөөр батласан.

Тайлант жилийн эцэст Монгол Улсын 2016 оны Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах хуулиар УИХ-аас төсөвт тодотгол хийсэн бөгөөд манай аймгийн төсвийн суурь орлогын дүнд өөрчлөлт ороогүй байна.

2016 оны орон нутгийн төсвийн орлого төлөвлөлтийн судалгаа-1

/ сая төгрөг/

¯ç¿¿ëýëòèéí í ýð	Анх баталсан			Тодотгосон төсөв			Анх баталсан болон тодотгосон тогтоолын зөрүү
	Сангийн яамны хянасан	Аймгийн ИТХ тогтоол /2015.12.04-ний 09/	Зөрүү	Сангийн яамны хянасан	Аймгийн ИТХ тогтоол /2016.12.04-ний 06/	Зөрүү	
1.Í ÈÉÒÎ ÐËÎ ÃÎ	6,042.9	6,218.5	175.6	6,042.9	7,410.8	1,367.9	1,192.4
2.ÓÐÑÃÀË Î ÐËÎ ÃÎ	6,005.9	6,181.5	175.6	6,005.9	7,373.8	1,367.9	1,192.4
3.ÒÀÒÂÀÐÛ Í Î ÐËÎ ÃÎ	5,616.7	5,698.6	82.0	5,616.7	6,868.0	1,251.4	1,169.4
4.Î ðëî ãûí àëáàí òàòâàð	4,220.3	4,220.3	-	4,220.3	4,238.3	18.0	18.0

Õ¿í àì û í î ðëî ãû í àëáàí òàòâàð	**5,070.3**	**5,070.3**	-	**5,070.3**	**5,088.3**	18.0	18.0
öàëèí õºëñ ò¿¿í òýé àäèëòãàõ î ðëî ãû í òàòâàð	4,477.3	4,477.3	-	4,477.3	4,477.3	-	-
Үйл ажиллагааны орлого	543.0	543.0	-	543.0	561.0	18.0	18.0
Үл хөдлөх хөрөнгө борлуулсны орлого	50.0	50.0	-	50.0	50.0	-	-
î ðëî ãû ãí ü òî äî ðõî éëî õ áî ëî ì æã¿é ÈÎ Òàòâàð			-		-	-	-
хувь хүний орлогын албан татварын буцаалт	(850.0)	(850.0)	-	(850.0)	(850.0)	-	-
ª ì ÷èéí òàòâàð	**293.4**	**288.4**	(5.0)	**293.4**	**288.4**	(5.0)	-
¿ë õºäëºõ õºðºí ãèéí òàòâàð	200.0	200.0	-	200.0	200.0	-	-
áóóí û àëáàí òàòâàð	93.4	88.4	(5.0)	93.4	88.4	(5.0)	-
Дотоодын бараа ¿éë÷èëãýýí èé àëáàí òàòâàð	**213.0**	**213.0**	-	**213.0**	**213.0**	-	-
Тусгай зориулалттай орлого			-		-	-	-
àâòî áî ëî í ººðºº ÿâàã÷ õýðýãñëèéí òàòâàð	213.0	213.0	-	213.0	213.0	-	-
Áóñàä òàòâàð	**432.0**	**437.0**	5.0	**432.0**	**437.0**	5.0	-
óëñû í òýì äýãòèéí õóðààì æ	220.0	220.0	-	220.0	220.0	-	-
ãàçðû í òºëáºð:	**67.0**	**67.0**	-	**67.0**	**67.0**	-	-
-----ãàçðû í òºëáºð	32.0	32.0	-	32.0	32.0	-	-
------Газрын дуудлага худалдааны орлого	35.0	35.0	-	35.0	35.0	-	-
ò¿ãýýì ýë òàðõàö òàé àø èãë ì àëòì àë àø èãëàñí û	45.0	45.0	-	45.0	45.0	-	-
Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	100.0	105.0	5.0	100.0	105.0	5.0	-
Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр:	**457.9**	**539.9**	82.0	**457.9**	**1,691.3**	1,233.4	1,151.4
.......Байгалийн ургамал ашигласны төлбөр	700.0	700.0	-	700.0	965.6	964.9	964.9
------- ус, рашааны нөөц àø èãëàñí û òºëáºð	55.0	137.0	82.0	55.0	323.4	268.4	186.4
-------ойн нөөц àø èãëàñí û òºëáºð	383.9	383.9	-	383.9	383.9	-	-
--------ан амьтаны нөөц ашигласны төлбөр	18.3	18.3	-	18.3	18.3	-	-
5.ÒÀÒÂÀÐÛ Í ÁÓÑ Î ÐËÎ ÃÎ	**389.2**	**482.8**	93.6	**389.2**	**505.8**	116.6	23.0
õóâüöààí û í î ãäî ë àø èã	2.7	2.7	-	2.7	2.7	-	-
ò¿ðýýñèéí î ðëî ãî			-			-	-
òº ñº âò ãàçðû í ººðèéí î ðëî ãî	6.5	50.1	43.6	6.5	73.1	66.6	23.0
õ¿¿, òî ðãóóëèéí î ðëî ãî	210.0	210.0	-	210.0	210.0	-	-
í ýð çààãäààã¿é áóñàä î ðëî ãî	170.0	220.0	50.0	170.0	220.0	50.0	-
Õª Ðª Í ÃÈÉÍ Î ÐËÎ ÃÎ	**37.0**	**37.0**	-	**37.0**	**37.0**	-	-
õºðºí ãº áî ðëóóëñàí û î ðëî ãî	37.0	37.0	-	37.0	37.0	-	-
ºì ÷ õóâü÷ëàëû í î ðëî ãî			-		-	-	-

Ингэснээр орон нутгийн төсвийн орлого УИХ-ын баталсан суурь орлогоос ***1,367.96*** сая төгрөг, анх ИТХ-аас баталсан орлогын хэмжээнээс ***1,192.4*** сая төгрөгөөр нэмэгдсэн байна.

Сангийн яамнаас хянасан 6,042.9 сая төгрөгийн орон нутгийн төсвийг сүүлийн тодотголоор баталсан төлөвлөгөөтэй харьцуулахад :

- үйл ажиллагааны орлогыг ***18.0*** сая төгрөгөөр,
- байгалийн ургамал ашигласны төлбөрийн орлогыг ***964.9*** сая төгрөгөөр,
- төсөвт газрын өөрийн орлогыг ***66.6*** сая төгрөгөөр,
- ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөрийг ***268.4*** сая төгрөгөөр,
- хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийг ***5.0*** сая төгрөгөөр ,
- нэр заагдаагүй бусад орлогыг ***50.0*** сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдэж харин бууны албан татварын орлого **5.0** сая төгрөгөөр буурч нийт дүнгээр 1,367.9 сая нэмэгдэж, орлогын төлөвлөгөө ***7,410.8*** сая төгрөг болсон байна.

2. <u>Зарлага төлөвлөлтийн талаар:</u>

Аймгийн төсвийн нийт зарлага 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар 63,762.4 сая төгрөгөөр төлөвлөгдсөнөөс 61,560.1 сая төгрөгийн буюу 96.5 хувийн гүйцэтгэлтэй байна. Үүнээс орон нутгийн төсвийн нийт зарлага 26,181.5 сая төгрөгөөр төлөвлөгдсөнөөс 24,186.7 сая төгрөгийн буюу 92.3 хувийн, тусгай зориулалтын шилжүүлэгийн зарлага 37,580.9 сая төгрөгөөр төлөвлөгдснөөс 37,373.4 сая төгрөгийн буюу 99.4 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

Мөн орон нутгийн төсвийн нийт зарлагаас ОНХСанг хасч тооцвол орон нутгийн төсвийн суурь орлого зарлагын төлөвлөлт дараах байдалтай байна.

Орон нутгийн төсвийн төлөвлөлтийн судалгаа -2

Сая. төг

№	Үзүүлэлт	Сангийн яамны хянасан дүн	2016 он			
			Анх батлагдсан	Тодотгол-1	Тодотгол-2	Тодотгол-3
А	Б	1	2	3	4	5
	ИТХ-ын шийдвэрийн огноо, дугаар		2015.12.04	2016.06.02	2016.09.30	2016.12.04
	ОРОН НУТГИЙН ТӨСВИЙН СУУРЬ ОРЛОГО	**5,905.4**	**5,905.4**	**5,905.4**	**5,905.4**	**5,905.4**
	НИЙТ ОРЛОГО БА ТУСЛАМЖИЙН ДҮН	**6,042.9**	**6,218.5**	**6,536.2**	**7,410.8**	**7,410.8**
	УРСГАЛ ОРЛОГО	**6,005.9**	**6,181.5**	**6,499.2**	**7,373.8**	**7,373.8**
	Татварын орлого	5,616.7	5,698.7	5,998.4	6,868.0	6,868.0
	Татварын бус орлого	389.2	482.8	500.8	505.8	505.8
	ХӨРӨНГИЙН ОРЛОГО	**37.0**	**37.0**	**37.0**	**37.0**	**37.0**
	ТУСЛАМЖИЙН ОРЛОГО	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
	ОРОН НУТГИЙН ТӨСВИЙН СУУРЬ ЗАРЛАГА	**19,215.2**	**19,600.8**	**21,693.5**	**22,401.9**	**22,401.9**
	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	**19,215.2**	**19,600.8**	**21,693.5**	**22,401.9**	**22,401.9**
	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	**19,023.5**	**19,409.1**	**20,712.7**	**21,421.1**	**21,421.1**
	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	9,045.7	9395.4	10,551.0	10,954.3	10,954.3
	ХҮҮ	-	-	-	-	-

	ТАТААС	35.3	35.3	35.3	35.3	35.3
	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	9,942.5	9,978.4	10,126.4	10,431.5	10,431.5
	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	**191.7**	**191.7**	**980.8**	**980.8**	**980.8**
	ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
	УРСГАЛ ТЭНЦЭЛ	**(13,017.6)**	**(13,227.6)**	**(14,213.5)**	**(14,047.3)**	**(14,047.3)**
	НИЙТ ТЭНЦЭЛ	**(13,172.3)**	**(13,382.3)**	**(15,157.3)**	**(14,991.1)**	**(14,991.1)**

Орон нутгийн төсвийн суурь зарлагын төлөвлөлтийн дүн 22,401.9 сая төгрөг, нийт тэнцэл 14,991.1 сая төгрөг байна.

Орон нутгийн төсвийн зарлагыг Засгийн газрын 2012 оны “Орон нутгийн төсвийн аргачлал батлах тухай “ 30-р тогтоолын дагуу аймаг, сум, багийн удирдлагыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой ***цалин хөлсний зардлыг*** орон тооны жишигт үндэслэн Засгийн газраас баталсан төрийн албан хаагчийн цалин, нэмэгдлийн жишигээр, ***тогтмол зардлыг*** тухайн нутаг дэвсгэрт мөрдөгдөж байгаа үнэ тарифийн жишигээр, ***хувьсах шинжтэй урсгал зардлыг*** хүн амын тоо, нутаг дэвсгэрийн хэмжээ, алслалт зэрэг үзүүлэлтийг зардлын нөлөөлийн хувийн жинд харгалзуулан тооцож төлөвлөсөн байна. Хувьсах зардлын төлөвлөлтийг авч үзвэл дараах байдалтай байна.

a. Сумдын ЗДТГ-ын төсөвт тусгагдсан хувьсах зардлын төлөвлөлт

Д/Д	**Аймгийн нэр**	**2014 оны жилийн эцсийн хүн ам**		**Газар нутгийн хэмжээ м2**		**Алслалтын коэфцент**	**Сумын ЗДТГазар**				
			Нийт хүн амд эзлэх хувь		Нийт газар нутагт эзлэх хувь		Төсөвт тусгагдсан ХЗ	Хүн амаас	Газар нутгаас	Алслалтаас	Дүн
	Нийт дүн	**92896**	**1**	**55.11**	**1**	**1**	**212,218.0**	**106,109.0**	**53,054.5**	**53,054.5**	**212,218.0**
1	Ихтамир	5535	0.0596	4.8	0.0871	0.0279		6322.3	4621.0	1478.9	12,422.1
2	Чулуут	4001	0.0431	3.9	0.0708	0.0527		4570.1	3754.5	2793.4	11,118.0
3	Хангай	3140	0.0338	4.4	0.0798	0.0921		3586.6	4235.9	4888.5	12,711.0
4	Тариат	4755	0.0512	3.5	0.0635	0.0721		5431.3	3369.5	3826.0	12,626.8
5	Өндөр-Улаан	5839	0.0629	4.4	0.0798	0.0553		6669.5	4235.9	2935.3	13,840.7
6	Эрдэнэмандал	5533	0.0596	3.4	0.0617	0.0659		6320.0	3273.2	3497.4	13,090.5
7	Жаргалант	4447	0.0479	2.8	0.0508	0.0897		5079.5	2695.6	4761.5	12,536.6
8	Цэцэрлэг	3856	0.0415	2.5	0.0454	0.0828		4404.5	2406.8	4395.5	11,206.7
9	Хайрхан	3772	0.0406	2.5	0.0454	0.0662		4308.5	2406.8	3514.2	10,229.4

10	Батцэнгэл	3687	0.0397	3.5	0.0635	0.0347		4211.4	3369.5	1839.3	9,420.1
11	Өлзийт	3333	0.0359	1.7	0.0308	0.0512		3807.1	1636.6	2716.9	8,160.5
12	Өгийнуур	3073	0.0331	1.7	0.0308	0.0403		3510.1	1636.6	2136.1	7,282.8
13	Хашаат	3263	0.0351	2.6	0.0472	0.0653		3727.1	2503.0	3465.6	9,695.8
14	Хотонт	4284	0.0461	2.4	0.0435	0.0403		4893.3	2310.5	2138.0	9,341.8
15	Цэнхэр	5592	0.0602	3.2	0.0581	0.0222		6387.4	3080.6	1180.1	10,648.1
16	Төвшрүүл эх	3037	0.0327	1.2	0.0218	0.0196		3469.0	1155.2	1041.9	5,666.1
17	Булган	2508	0.0270	3.2	0.0581	0.0215		2864.7	3080.6	1142.8	7,088.1
18	Эрдэнэбу лган	20889	0.2249	0.01	0.0002	0.0018		23860.1	9.6	93.4	23,963.1
19	Цахир	2352	0.0253	3.4	0.0617	0.0982		2686.5	3273.2	5209.7	11,169.4

2.2. Сумын ИТХ-ын төсвийн хувьсах зардлын төлөвлөлт

Д/Д	Аймгийн нэр	2014 оны жилийн эцсийн хүн ам		Газар нутгийн хэмжээ м2		Алслалтын коэфцент	ИТХ				
			Нийт хүн амд эзлэх хувь		Нийт газар нутагт эзлэх хувь		Төсөвт тусгагдсан ХЗ	Хүн амаас	Газар нутгаас	Алслалтаас	Дүн
	Нийт дүн	**92896**	**1**	**55.11**	**1**	**1**	**34,633.3**	**17,316.7**	**8,658.3**	**8,658.3**	**34,633.3**
1	Ихтамир	5535	0.0596	4.8	0.0871	0.0279		1031.8	754.1	241.3	2,027.2
2	Чулуут	4001	0.0431	3.9	0.0708	0.0527		745.8	612.7	455.9	1,814.4
3	Хангай	3140	0.0338	4.4	0.0798	0.0921		585.3	691.3	797.8	2,074.4
4	Тариат	4755	0.0512	3.5	0.0635	0.0721		886.4	549.9	624.4	2,060.7
5	Өндөр-Улаан	5839	0.0629	4.4	0.0798	0.0553		1088.4	691.3	479.0	2,258.8
6	Эрдэнэманд ал	5533	0.0596	3.4	0.0617	0.0659		1031.4	534.2	570.8	2,136.3
7	Жаргалант	4447	0.0479	2.8	0.0508	0.0897		829.0	439.9	777.1	2,045.9
8	Цэцэрлэг	3856	0.0415	2.5	0.0454	0.0828		718.8	392.8	717.3	1,828.9
9	Хайрхан	3772	0.0406	2.5	0.0454	0.0662		703.1	392.8	573.5	1,669.4
10	Батцэнгэл	3687	0.0397	3.5	0.0635	0.0347		687.3	549.9	300.2	1,537.3
11	Өлзийт	3333	0.0359	1.7	0.0308	0.0512		621.3	267.1	443.4	1,331.8
12	Өнийнуур	3073	0.0331	1.7	0.0308	0.0403		572.8	267.1	348.6	1,188.5
13	Хашаат	3263	0.0351	2.6	0.0472	0.0653		608.3	408.5	565.6	1,582.3
14	Хотонт	4284	0.0461	2.4	0.0435	0.0403		798.6	377.1	348.9	1,524.6
15	Цэнхэр	5592	0.0602	3.2	0.0581	0.0222		1042.4	502.8	192.6	1,737.7
16	Төвшрүүлэх	3037	0.0327	1.2	0.0218	0.0196		566.1	188.5	170.0	924.7

17	Булган	2508	0.0270	3.2	0.0581	0.0215		467.5	502.8	186.5	1,156.8
18	Эрдэнэбулган	20889	0.2249	0.01	0.0002	0.0018		3893.9	1.6	15.2	3,910.7
19	Цахир	2352	0.0253	3.4	0.0617	0.0982		438.4	534.2	850.2	1,822.8

2.3 Сумын ойн ангийн төсвийн хувьсах зардлын төлөвлөлт

Д/Д	Аймгийн нэр	2014 оны жилийн эцсийн хүн ам		Газар нутгийн хэмжээ м2		Алсланты н коэфцент	Ойн анги				
			Нийт хүн амд эзлэх хувь		Нийт газар нутагт эзлэх хувь		Төсөвт тусгагдсан ХЗ	хүн амаас	газар нутгаас	алслалтаас	Дүн
	Нийт дүн	**16660**	**1**	**11.4**	**1**	**0**	**12,089.6**	**6,044.8**	**3,022.4**	**3,022.4**	**12,089.6**
1	Ихтамир	5535	0.3322	4.8	0.4211	0.0279		2008.3	1272.6	974.2	**4,255.1**
2	Эрдэнэмандал	5533	0.3321	3.4	0.2982	0.0659		2007.6	901.4	1195.2	**4,104.2**
3	Цэнхэр	5592	0.3357	3.2	0.2807	0.0222		2029.0	848.4	853.0	**3,730.4**

2.4 орон нутгийн төсвийн суурь зардлын нэг үзүүлэлт нь Халамжийн сангийн төлөвлөлт байна. Халамжийн сангийн төлөвлөлт гүйцэтгэлийг сүүлийн 3 жилээр судалгаа хийж үзэхэд дараах байдалтай байна. сая төгрөг

Он	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зарцуулагдаагүй үлдэгдэл
2014 он	8,355.9	8,076.0	279.9
2015 он	9,272.5	8,873.8	398.7
2016 он	9,905.0	9,149.0	756.0
Нийт	27,533.4	26,098.8	1,434.6

Судалгаанаас үзэхэд халамжийн сангийн төлөвлөлт өндөр төлөвлөгдөж жил бүр зарцуулагдаагүй үлдэгдэл үлдэж байгаагаас үзэхэд цаашид халамжийн сангийн хөрөнгийн төлөвлөлтийг бодит тоо мэдээ, гүйцэтгэлд үндэслэн төлөвлөх шаардлагатай байна гэж үзлээ.

Мөн энэ үлдэгдлийн өмнөх онуудын зарцуулалтаас харахад төсөвт байгууллагуудын дараа жилийн урсгал зардалд хуваарилан олгосон байна.

Иймд 2016 оны зарцуулагдаагүй үлдэгдлийг зориулалтын дагуу зарцуулах нь зүйтэй гэж үзэж аудитаас зөвлөмж хүргүүллээ.

2.5 Хөрөнгө оруулалт буюу орон нутгийн хөгжлийн сангийн төлөвлөлтийн талаар:

Улсын төсвөөс 2016 онд аймгийн орон нутгийн хөгжлийн санд олгох орлогын шилжүүлгийг Сангийн яамнаас 3,179.9 сая төгрөгөөр хянаж орон нутгийн төсвийн нийт орлого, болон суурь орлогын зөрүүгээр 237.5 төгрөг, бусад эх үүсвэрээс 88.0 сая төгрөг нийт 3,505.5 сая төгрөгийн орлогыг ОНХСанд төвлөрүүлэхээр төлөвлөгдсөн байна. Хүснэгтээр харуулбал:

АРХАНГАЙ АЙМГИЙН ТӨСВИЙН ЕРӨНХИЙЛӨН ЗАХИРАГЧИЙН 2016 ОНЫ ЖИЛИЙН ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ

Архангай аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сангийн эх үүсвэрийн нэр төрөл, хэмжээ	**мян.төг**
Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас	3,179,923.5
Сумаас татан төвлөрүүлэх хөрөнгө	**0.0**
Аймгийн төсөвт үлдэх хэсэг	237,500.0
Орон нутгийн хөгжлийг дэмжих зорилгоор авч буй албан ёсны хандив, тусламж	0.0
Бусад нэмэлт эх үүсвэр	88,029.1
НИЙТ ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН САНГИЙН ЭХ ҮҮСВЭР	**3,505,452.6**
Үүнээс: Сумуудад (60 хувь)	2,103,271.6
Аймаг орон нутгийн хөгжлийн санд	1,402,181.0

Төсвийн аргачлал батлах тухай Монгол улсын засгийн газрын 2012 оны 30 дугаар тогтоолын “орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сан болон орон нутгийн хөгжлийн сангаас олгох шилжүүлэг тооцох аргачлал”-ын дагуу орлогын шилжүүлэгийн 40 хувь буюу 1,402.2 сая төгрөгийг аймгийн орон нутгийн хөгжлийн санд, сумдын орон нутгийн хөгжлийн санд 60 хувь буюу 2,103.3 сая төгрөгийг уг журманд заасан итгэлцүүр, үзүүлэлтийг харгалзан тооцож хуваарилсан байна.

Сумдын“Орон нутгийн хөгжлийн сангаас олгох шилжүүлэг тооцох” аргачлалд

- Орон нутгийн хөгжлийн индекс-25%
- Хүн амын тоо-25%
- Хүн амын нягтрал, алслалт, нутаг дэвсгэрийн хэмжээ-25%
- Орон нутгийн татварын идэвхи санаачлага-25%-иар харгалзан хуваарилахаар журамд заасан хэдий ч 2013 оноос хүн амын хөгжлийн индекс гэж тодорхойлогдсон хэмжигдэхүүн үзүүлэлт гаргаагүй тул ЭЗХЯ-наас уг итгэлцүүрийн хувийг бусад үзүүлэлтэд шилжүүлэн 0,33%-иар тооцох зөвлөмжийг хүргүүлсний дагуу сумдын ОНХСангийн хөрөнгийн хуваарилсан байна. үүнийг авч үзвэл:

Хүснэгтээр харуулбал:

	1. Хүн амын тооноос хамаарах		
№	**Сумдын нэр**	**Хүн амын тоо**	**Хүн амын тооноос хамааруулан олгох дүн**
1	Ихтамир	5433	41,200.5
2	Чулуут	3800	28,816.8
3	Хангай	3185	24,153.0
4	Тариат	5028	38,129.2
5	Өндөр-Улаан	5764	43,710.6
6	Эрдэнэмандал	5535	41,974.0
7	Жаргалант	4359	33,055.9
8	Цэцэрлэг	3816	28,938.2
9	Хайрхан	3787	28,718.2
10	Батцэнгэл	3660	27,755.1
11	Өлзийт	3276	24,843.1
12	Өгийнуур	3049	23,121.7
13	Хашаат	3294	24,979.6
14	Хотонт	4371	33,146.9
15	Цэнхэр	5505	41,746.5
16	Тэвшрүүлэх	3009	22,818.4

17	Булган	2510	19,034.3
18	Эрдэнэбулган	20718	157,112.3
19	Цахир	2352	17,836.1
	НИЙТ ДҮН	**92451**	**701,090.5**

3.Хүн амын нягтрал, алслалт, нутаг дэвсгэр

№	Сум	хүн амын нягтралын индекс	Хүн амын нягтралын индексийн урвуу /2015/	Нягтралаас хамаарсан	Алслалтын индекс /2015/	Алслалтаас хамаарсан	Газар нутаг	Газар нутгаас хамаарсан	Хүн амын нягтрал, алслалт, нутаг, дэвсгэрийн хэмжээнээс хамааруулан олгох дүн
1	Ихтамир	11.2	0.1	14,429.9	27	2,663.5	485	20,474.1	37,567.5
2	Чулуут	9.7	0.1	16,715.0	127	12,528.3	393	16,587.9	45,831.2
3	Хангай	7.3	0.1	22,268.4	230	22,689.0	439	18,522.6	63,480.0
4	Тариат	14.5	0.1	11,185.1	166	16,375.5	348	14,687.1	42,247.7
5	Өндөр-Улаан	13.1	0.1	12,330.1	122	12,035.0	439	18,560.6	42,925.7
6	Эрдэнэмандал	16.5	0.1	9,827.4	165	16,276.9	336	14,205.6	40,309.9
7	Жаргалант	15.4	0.1	10,512.1	227	22,393.1	283	11,966.8	44,872.0
8	Цэцэрлэг	14.9	0.1	10,880.4	212	20,913.4	257	10,843.2	42,637.0
9	Хайрхан	14.9	0.1	10,865.5	175	17,263.4	254	10,746.0	38,875.0
10	Батцэнгэл	10.4	0.1	15,626.5	71	7,004.0	354	14,936.3	37,566.8
11	Өлзийт	19.0	0.1	8,492.1	134	13,218.8	172	7,265.4	28,976.3
12	Өгийнуур	18.1	0.1	8,944.0	100	9,864.8	169	7,121.8	25,930.5
13	Хашаат	12.7	0.1	12,693.1	170	16,770.1	259	10,919.2	40,382.4
14	Хотонт	18.1	0.1	8,943.9	91	8,977.0	242	10,209.6	28,130.4
15	Цэнхэр	17.1	0.1	9,469.6	29	2,860.8	322	13,614.2	25,944.6
16	Төвшрүүлэх	25.3	0.0	6,391.3	44	4,340.5	119	5,022.4	15,754.2
17	Булган	7.8	0.1	20,743.2	36	3,551.3	322	13,597.3	37,891.9
18	Эрдэнэбулган	13812.0	0.0	11.7	0	0.0	2	63.4	75.1
19	Цахир	6.9	0.1	23,367.7	243	23,971.4	340	14,353.4	61,692.5
	НИЙТ ДҮН	**14064.7**	**1.4448526**	**233,696.8**	**2369**	**233,696.8**	**5532.5**	**233,696.8**	**701,090.5**

4. Орон нутгийн татварын идэвх санаачлага

№	Сумдын нэр	Орлогын төлөвлөгөөний биелэлт	Татвар төлөгчийг татварт хамруулалтын үзүүлэлт	Татварын барагдуулалтанд үндэслэсэн үзүүлэлт	ИТХ-аар орлогын хувь хэмжээг тогтоосон үзүүлэлт	Татварын идэвх санаачилгын индекс	Татварын идэвхи санаачлагаас хамааруулан олгох дүн	Итгэлцүүрт үндэслэсэн хуваарилалтын дүн
1	Ихтамир	0.047	0.053	0.073	0.333	0.126	37,953.7	**116,721.6**
2	Чулуут	0.046	0.053	0.053	0.333	0.121	36,447.5	**111,095.5**
3	Хангай	0.055	0.053	0.054	0.333	0.124	37,211.0	**124,844.0**
4	Тариат	0.053	0.053	0.041	0.333	0.120	36,024.4	**116,401.4**

5	Өндөр-Улаан	0.054	0.053	0.054	0.333	0.124	37,108.5	**123,744.7**
6	Эрдэнэмандал	0.054	0.053	0.051	0.333	0.123	36,809.4	**119,093.2**
7	Жаргалант	0.050	0.053	0.054	0.333	0.123	36,862.8	**114,790.6**
8	Цэцэрлэг	0.047	0.053	0.054	0.333	0.122	36,573.5	**108,148.7**
9	Хайрхан	0.063	0.053	0.073	0.333	0.130	39,182.3	**106,775.5**
10	Батцэнгэл	0.049	0.053	0.054	0.333	0.122	36,763.5	**102,085.4**
11	Өлзийт	0.041	0.053	0.052	0.333	0.120	35,999.3	**89,818.7**
12	Өгийнуур	0.070	0.053	0.033	0.333	0.122	36,728.0	**85,780.3**
13	Хашаат	0.078	0.053	0.051	0.333	0.129	38,677.6	**104,039.7**
14	Хотонт	0.041	0.053	0.053	0.333	0.120	36,046.2	**97,323.5**
15	Цэнхэр	0.062	0.053	0.036	0.333	0.121	36,356.4	**104,047.5**
16	Төвшрүүлэх	0.048	0.053	0.054	0.333	0.122	36,669.6	**75,242.2**
17	Булган	0.036	0.053	0.054	0.333	0.119	35,805.2	**92,731.3**
18	Эрдэнэбулган	0.065	0.053	0.068	0.333	0.130	38,931.1	**196,118.5**
19	Цахир	0.043	0.053	0.036	0.333	0.116	34,940.6	**114,469.2**
	НИЙТ ДҮН	**1**	**1**	**1**	**6.333**	**2.333**	**701,090.5**	**2,103,271.6**

- Дээрхээс дүгнэхэд ТЕЗ-ийн 2016 оны төсвийн орлого зарлагыг холбогдох хуулийн хүрээнд холбогдох журам заавартнийцүүлэн төлөвлөсөн байна.

ХОЁР. 2016 ОНЫ ОРОН НУТГИЙН ТӨСВИЙН ОРЛОГЫН ГҮЙЦЭТГЭЛ

2016 îíû îðîí íóòãèéí òºñâèéí îðëîãî à òºâëºð¿¿ëýõ òîãòîîñîí îðëîãûãîðëîãûí 20 íýð òºðëººð **7,410.8** сая òºãðºãººð áàòàëñàí ààñ, ã¿éöýòãýëýýð **8,860.7** сая òºãðºãèéí îðëîãî òºâëºð÷ орлогын гүйцэтгэл **119.6%** áóþ ó төлөвлөгөөнөөс ***1,449.9*** сая òºãðºãººð äàâóóëàí áèåë¿¿ëæýý.

2016 оны Орон нутгийн төсвийн орлогын гүйцэтгэл

/сая төгрөг /

Îðëîãûí òºðºë		**2016 онд**			
		Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Давсан/+/, тасарсан/-/	Áèåëýëòèéí хувь
Орон нутгийн орлого		*7410.8*	*8860.7*	*1449.9*	*119.6*
	Татварын орлого	*6868.0*	*8090.4*	*1222.4*	*117.8*
	Татварын бус орлого	505.8	727.6	221.8	143.8
	Хөрөнгийн орлого	37.0	42.7	5.7	115.4

АРХАНГАЙ АЙМГИЙН ТӨСВИЙН ЕРӨНХИЙЛӨН ЗАХИРАГЧИЙН 2016 ОНЫ ЖИЛИЙН ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ

2016 оны орон нутгийн нийт орлогыг 2015 оны орлоготой харьцуулвал :

/ сая төгрөг /

Орлого	2015 он				2016 он				Өмнөх оноос өссөн дүн/ сая төгрөг/
	Төлөвлөгөө / мянган төгрөг/	Гүйцэтгэл / мянган төгрөг/	Хувь	Зөрүү / мянган төгрөг/	Төлөвлөгөө/ мянган төгрөг/	Гүйцэтгэл мянган төгрөг/	хувь	Зөрүү /мянган төгрөг /	
А	1	2	3=2/ 1*10 0	4	5	6	7=6/5*1 00	8=6-5	9=6-2
Орон нутгийн төсвийн орлого	6,610.0	7,858.1	118.9	1,248.1	7,410.8	8,860.7	119.6	1,449.9	1,002.6
Санхүүгийн дэмжлэг	13,195.0	13,195.0	100	0	13,225.1	13,225.6	100.0	0.5	30.6
дүн	**19,805.0**	**21,053.1**	**106.3**	**1,248.1**	**20,635.9**	**22,086.3**	**106.8**	**1,450.4**	**1,033.2**

2016 оны Орон нутгийн нийт орлогыг өмнөх оны орлоготой харьцуулахад орон нутгийн төсвийн орлого 1,002.6 сая төгрөгөөр, улсын төсвөөс авах санхүүгийн дэмжлэг 30.6 сая төгрөгөөр өссөн байна. Нийт өсөлтийн 97% нь орон нутгийн төсвийн орлогын өсөлт байна. Харин улсын төсвөөс авсан санхүүгийн дэмжлэгийн тухайд өмнөх оны хэмжээнд байна.

Орон нутгийн төсвийн î ðëî ãû í ò º ë º âë º ã º º í èé áèåëýëò èéã õàðóóëáàë:

/ì ÿí ãàí ò º ãð º ã º º ð/

¯ç¿¿ëýëòèéí í ýð	Ò º ë º âë º ã º º	Ã¿éöýòãýë	Зөрүү	Хувь
1.Í ÈÉÒÎ ÐËÎ ÃÎ	7,410,840.7	8,860,729.1	1,449,888.4	119.6
2.ÓÐÑÃÀË Î ÐËÎ ÃÎ	7,373,840.7	8,818,025.6	1,444,184.9	119.6
3.ÒÀÒÂÀÐÛ Í Î ÐËÎ ÃÎ	6,868,019.7	8,090,443.4	1,222,423.7	117.8
4.Î ðëî ãû í àëáàí òàòâàð	4,238,325.7	4,418,686.5	180,360.8	104.3
Õ¿í àì û í î ðëî ãû í àëáàí òàòâàð	4,238,325.7	4,418,686.5	180,360.8	104.3
öàëèí õº ëñ ò¿¿í òýé àäèëòãàõ î ðëî ãû í òàòâàð	4,477,325.7	4,481,842.9	4,517.2	100.1
àæàõóé ýðõýëñí èé î ðëî ãû í òàòâàð	561,000.0	669,160.6	108,160.6	119.3
Үл хөдлөх хөрөнгө борлуулсны орлого	50,000.0	88,021.2	38,021.2	176.0
î ðëî ãû ãí ü òî äî ðõî éëî õ áî ëî ì æã¿é ÈÎ Òàòâàð	0.0	0.0	0.0	
хувь хүний орлогын албан татварын буцаалт	-850,000.0	-820,338.2	29,661.8	96.5
ª ì ÷èéí òàòâàð	288,408.0	299,622.3	11,214.3	103.9
¿ë õº äëº õ õº ðº í ãèéí òàòâàð	200,000.0	231,193.3	31,193.3	115.6
áóóí û àëáàí òàòâàð	88,408.0	68,429.0	-19,979.0	77.4
Дотоодын бараа үйлчилгээний албан татвар	213,000.0	251,811.4	38,811.4	118.2
Тусгай зориулалттай орлого	0.0	0.0	0.0	
àâòî áî ëî í º º ðº º ÿâàã÷ õýðýãñëèéí òàòâàð	213,000.0	251,811.4	38,811.4	118.2
Áóñàä òàòâàð	2,128,286.0	3,120,323.2	992,037.2	146.6
óëñû í òýì äýãòèéí õóðààì æ	220,000.0	227,907.1	7,907.1	103.6
ãàçðû í ò º ëá º ð:	67,000.0	144,900.9	77,900.9	216.3
-----ãàçðû í ò º ëá º ð	32,000.0	48,713.9	16,713.9	152.2
------Газрын дуудлага худалдааны орлого	35,000.0	96,187.0	61,187.0	274.8
ò¿ãýýì ýë òàðõàöòàé àø èãòì àëòàé àø èãëàñí û	45,000.0	24,546.8	-20,453.2	54.5
Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	105,000.0	118,886.8	13,886.8	113.2
Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр:	1,691,286.0	2,604,081.6	912,795.6	154.0

.......Байгалийн ургамал ашигласны төлбөр	965,614.8	1,892,175.6	926,560.8	196.0
------- ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөр	323,435.3	376,057.3	52,622.0	116.3
-------ойн нөөц ашигласны төлбөр	383,932.0	319,718.8	-64,213.2	83.3
--------ан амьтаны нөөц ашигласны төлбөр	18,303.9	16,129.9	-2,174.0	88.1
5.ÒÀÒÂÀÐÛÍ ÁÓÑÎ ÐËÎ ÃÎ	505,821.0	727,582.2	221,761.2	143.8
õóâüöààí û íî ãäî ë àø èã	2,711.0	4,211.5	1,500.5	
ò¿ðýýñèéí î ðëî ãî	0.0	0.0	0.0	
òº ñº âò ãàçðûí ºº ðèéí î ðëî ãî	73,110.0	73,878.0	768.0	101.1
õ¿¿, òî ðãóóëèéí î ðëî ãî	210,000.0	372,640.8	162,640.8	177.4
í ýð çààãäààã¿é áóñàä î ðëî ãî	220,000.0	276,851.9	56,851.9	125.8
Õª Ðª Í ÃÈÉÍ Î ÐËÎ ÃÎ	37,000.0	42,703.5	5,703.5	115.4
õº ðº í ãº áî ðëóóëñàí û î ðëî ãî	37,000.0	42,703.5	5,703.5	
ºì ÷ õóâü÷èàëûí î ðëî ãî	0.0	0.0	0.0	

- Î ðî í í óòãèéí òº ñâèéí î ðëî ãûí 91.3% áóþ ó ***8,090.4*** сая òº ãðº ã**òàòâàðûí î ðëî ãî î ñ**, 8.2% áóþ ó ***727.6 сая*** òº ãðº ã **òàòâàðûí áóñ î ðëî ãî î ñ**, 0.5% áóþ ó ***42.7 сая*** òº ãðº ã **õº ðº í ãèéí î ðëî ãî î ñ** òóñ òóñ á¿ðäæýý.
- Î ðî í í óòãèéí òº ñâèéí î ðëî ãûí òàéëàí ãààñ ¿çýõýä áàòëàãäñàí î ðëî ãûí òº ëº âëº ãº º í èéò ä¿í ãýýðýý ***1,449.9*** сая òº ãðº ãº º ð äààâæбиелэгдсэн хэдий ч î ðëî ãûí í ýð òº ðëººр үзвэл æèãä ханган биелүүлээгүй байна.
- 2016 онд 16 нэр төрлийн орлого ***1,556.7*** сая төгрөгөөр давж биелсэн бол, 4 нэр төрлийн орлого ***106.8*** сая төгрөгөөр тасарсан дүнтэй байна. Орлогын төлөвлөгөөнөөс давсан болон тасарсан орлогуудыг нэр төрлөөр авч үзвэл дараах байдалтай байна.

5.6.3 ТАТВАРЫН ОРЛОГО

Татварын орлогоор нь 2016 онд аймгийн төсөвт ***6,868.0*** сая төгрөг төвлөрүүлэхээс ***8,090.4*** сая төгрөг төвлөрүүлж, төлөвлөгөөг ***1,222.4*** сая төгрөгөөр давуулан биелүүлжээ.

Татварын орлогыг нэр төрлөөр нь графикаар харуулбал

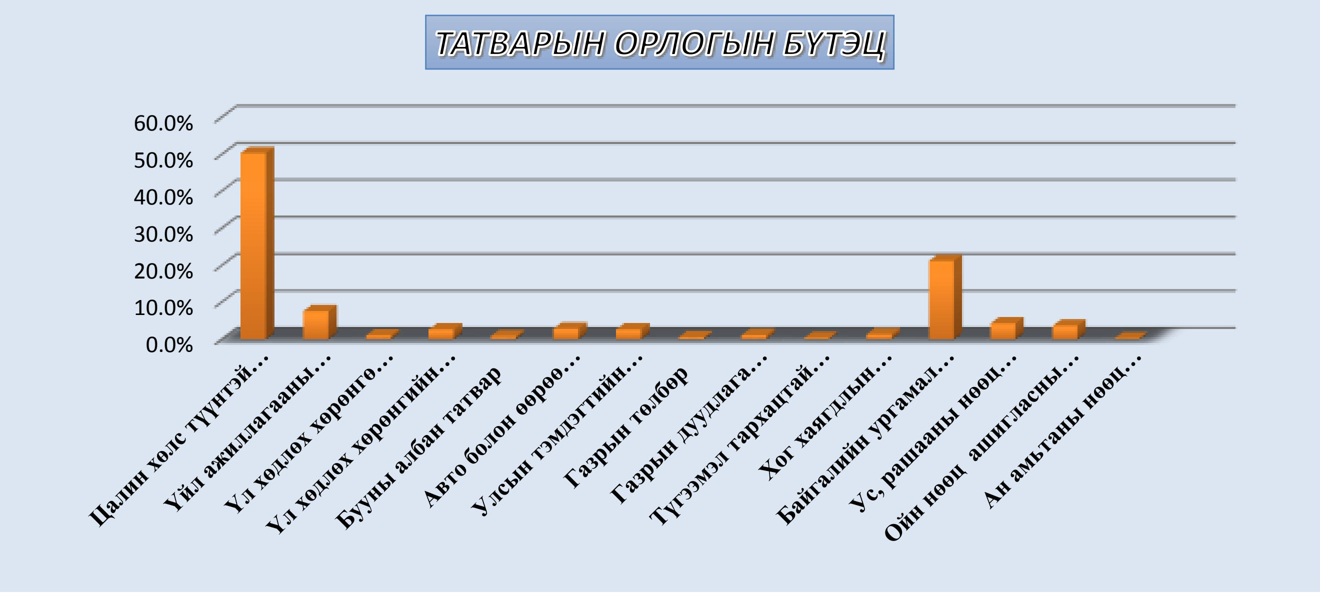

Графикаас харахад татварын орлогын ихэнх буюу 50.3 %-г цалин хөлс түүнтэй адилтгах орлогын татвар эзэлж байна.

5.6.4 ТАТВАРЫН БУС БОЛОН ХӨРӨНГИЙН ОРЛОГО.

Татварын бус болон хөрөнгийн орлогоор аймгийн төсөвт ***505.8*** сая төгрөг төвлөрүүлэхээс ***727.6*** сая төгрөг төвлөрүүлж, төлөвлөгөөг ***221.8*** сая төгрөгөөр давуулжээ.

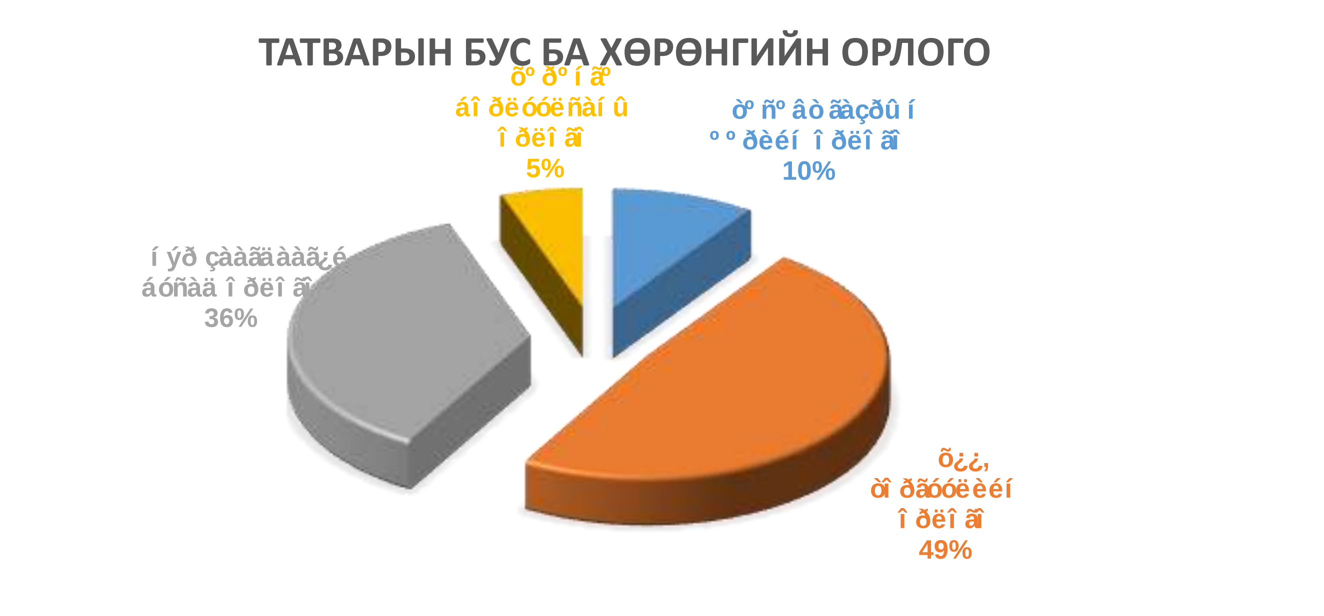

Татварын орлого нийт дүнгээр 1,222.4 сая төгрөгөөр давж биелэсэн хэдий ч 4 нэр төрлийн татварын орлогын төлөвлөгөө биелээгүй байна.

2016 ОНЫ БАТЛАГДСАН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНӨӨС ДАВСАН ОРЛОГУУД					
			ì ýí ãàí òºãðºãºð		
№	¯ç¿¿ëýëòèéí íýð	Òºëºâëºãºº	Ã¿éöýòãýë	Зөрүү	Хувь
1	Цалин хөлс ò¿¿í òýé àäèëòãàõ îðëîãûí òàòâàð	**4,477,325.7**	**4,481,842.9**	4,517.2	100.1
2	Үйл ажиллагааны орлого	**561,000.0**	**669,160.6**	108,160.6	119.3
3	Үл хөдлөх хөрөнгө борлуулсны орлого	**50,000.0**	**88,021.2**	38,021.2	176.0
4	Хувь хүний орлогын албан татварын буцаалт	**-850,000.0**	**-820,338.2**	29,661.8	96.5
5	Үë õº äëº õ õº ðº í ãèéí òàòâàð	**200,000.0**	**231,193.3**	31,193.3	115.6
6	Авто болон өөрөө явагч хэрэгслийн татвар	**213,000.0**	**251,811.4**	38,811.4	118.2
7	Улсын тэмдэгтийн хураамж	**220,000.0**	**227,907.1**	7,907.1	103.6
8	Газрын дуудлага худалдааны орлого	**67,000.0**	**144,900.9**	77,900.9	216.3
9	Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	**105,000.0**	**118,886.8**	13,886.8	113.2
10	Байгалийн ургамал ашигласны төлбөр	**965,614.8**	**1,892,175.6**	926,560.8	196.0
11	Ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөр	**323,435.3**	**376,057.3**	52,622.0	116.3
12	Хувьцааны ногдол ашиг	**2,711.0**	**4,211.5**	1,500.5	155.3
13	Төсөвт газрын өөрийн орлого	**73,110.0**	**73,878.0**	768.0	101.1
14	Хүү, торгуулийн орлого	**210,000.0**	**372,640.8**	162,640.8	177.4
15	Нэр заагдаагүй бусад орлого	**220,000.0**	**276,851.9**	56,851.9	125.8
16	Хөрөнгө борлуулсаны орлого	**37,000.0**	**42,703.5**	5,703.5	115.4
	ДҮН	**6,875,196.8**	**8,431,904.6**	**1,556,707.8**	

	2016 ОНЫ БАТЛАГДСАН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНӨӨС ТАСАРСАН ОРЛОГУУД				
			ì ýí ãàí òºãðºãºð		
№	¯ç¿¿ëýëòèéí íýð	Òºëºâëºãºº	Ã¿éöýòãýë	Зөрүү	Хувь

1	Бууны албан татвар	88,408.0	68,429.0	-19,979.0	77.4
2	Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	45,000.0	24,546.8	-20,453.2	54.5
3	Ойн нөөц ашигласны төлбөр	383,932.0	319,718.8	-64,213.2	83.3
4	Ан амьтаны нөөц ашигласны төлбөр	18,303.9	16,129.9	-2,174.0	88.1
ДҮН		535,643.9	428,824.5	-106,819.4	

Тасарсан орлогыг сумдаар авч үзвэл: 19 суманд 14 нэр төрлийн орлого ***189.0*** *сая* төгрөгөөр, Санхүү, төрийн сангийн хэлтсийн 1 нэр төрлийн буюу улсын тэмдэгтийн хураамжийн орлого ***30.1*** *сая* төгрөгөөр тасарсан боловч ОНТЕЗ-ийн 2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангаар орлогын төлөвлөгөөг ***1556.7*** сая төгрөгөөр давуулж, ***106.8*** сая төгрөгөөр тасалсан байна. Тухайлбал

- Тариат сум 4 нэр төрлийн орлогыг 10.7 сая төгрөгөөр,
- Хайрхан сум 7 нэр төрлийн орлогыг 10.1 сая төгрөгөөр,
- Хашаат сум 7 нэр төрлийн орлогыг 5.6 сая төгрөгөөр
- Цэнхэр сум 6 нэр төрлийн орлогыг 5.9 сая төгрөгөөр,
- Ихтамир сум 6 нэр төрлийн орлогыг 31.2 сая төгрөгөөр,
- Жаргалант сум 2 нэр төрлийн орлогыг 1.2 сая төгрөгөөр,
- Өгийнуур сум 8 нэр төрлийн орлогыг 7.6 сая төгрөгөөр,
- Хотонт сум 5 нэр төрлийн орлогыг 10.3 сая төгрөгөөр
- Цахир сум 4 нэр төрлийн орлогыг 2.3 сая төгрөгөөр
- Төвшрүүлэх сум 5 нэр төрлийн орлогыг 6.6 сая төгрөгөөр
- Эрдэнэбулган сум 4 нэр төрлийн орлогыг 6.9 сая төгрөгөөр
- Өндөр-Улаан сум 3 нэр төрлийн орлогыг 2.1 сая төгрөгөөр
- Чулуут сум 5 нэр төрлийн орлогыг 2.7 сая төгрөгөөр
- Эрдэнэмандал сум 7 нэр төрлийн орлогыг 16.2 сая төгрөгөөр
- Хангай сум 7 нэр төрлийн орлогыг 7.0 сая төгрөгөөр
- Батцэнгэл сум 6 нэр төрлийн орлогыг 11.9 сая төгрөгөөр
- Булган сум 6 нэр төрлийн орлогыг 32.1 сая төгрөгөөр

- СТСХ 1 нэр төрлийн орлогыг 30.1 сая төгрөгөөр тус тус орлого тасарсан байна.

Өмнөх жилийн санхүүгийн аудитаас орон нутгийн төсвийн орлогыг нэр төрлөөр нь жигд ханган биелүүлэх тал дээр анхаарч ажиллах талаар зөвлөмжийг хүргүүлж байсан. Өмнөх жилд 7-н нэрлийн орлого тасарч байсан бол тайлангийн жилд 4-н нэр төрлийн орлого тасарснаас үзэхэд зөвлөмжийн биелэлт 57.1 хувьтай байна.

Èéì ä Òº ñâèéí Åðºí õèéëºí Çàõèðàã÷ áîëîí Санхүү Төрийн Сангийн Хэлтсийн Орлогын мэргэжилтэн болон холбогдох мэргэжлийн байгууллагын àëáàí òóø ààëòí óóäад îðîí íóòãèéí òºñâèéí îðëîãûí òºëºâëºëò, ã¿éöýòãýëèéí òàëààð äàðààõ зөвлөмжийг хүргүүллээ.

1. Îðîí íóòãèéí òºñâèéí îðëîãûí òºëºâëºãººã орлогын нэр төрөл бүр дээр дүн шинжилгээ хийж, áèåëýãäýõ¿éö áîäèò òîîíì ýäýý ñóäàëãààíä ¿íäýñëýí òºëºâëºæ, îðëîãûãíýð òºðëººðíü æèãä õàíãàí áèåë¿¿ëýõ àðãà õýì æýýãààâ÷ àæèëëàõ.
2. Аудитын зөвлөмжийн биелэлтийг ханган ажиллах

ГУРАВ. ЗАРЛАГЫН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТАЛААР:

Аймгийн төсвийн нийт зарлага 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар **63,762.4** сая төгрөгөөр төлөвлөгдсөнөөс **61,560.1** сая төгрөгийн буюу **96.5** хувийн гүйцэтгэлтэй байна./ Сум хөгжүүлэх сангийн төлөвлөгөө гүйцэтгэлийг хассан дүнгээр /. Үүнээс орон нутгийн төсвийн нийт зарлага **26,181.5** сая төгрөгөөр төлөвлөгдсөнөөс **24,186.7** сая төгрөгийн буюу **92.3** хувийн, тусгай зориулалтын шилжүүлэгийн зарлага **37,580.9** сая төгрөгөөр төлөвлөгдснөөс **37,373.4** сая төгрөгийн буюу 99.4 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

Төсвийн гүйцэтгэлийн зарлагын төлөвлөгөөг аймгийн ИТХ-аар **63,762.4** сая төгрөгөөр баталсныг төсвийн гүйцэтгэлийн нэгтгэсэн тайлангийн төлөвлөгөөний дүнтэй тулгахад **3,016.2** сая төгрөгөөр илүү буюу **66,778.6** сая төгрөгөөр тусгажээ. Энэ нь Сумдын ИТХ-аар сум хөгжүүлэх сангийн орлогын төлөвлөгөөг баталдаг болсонтой холбоотой байна.

Хураангуйлан харуулбал: сая төгрөгөөр

1	**Нийт зарлага**	**66,778.6**	**62,819.8**	**3,958.8**	**94.07**
1.1	Орон нутгийн нийт зарлага	63,762.4	61,560.1	2,202.3	96.54
1.2	Сум хөгжүүлэх сангийн нийт зарлага	3,016.2	1,259.7	1,756.5	41.7

2016 ОНЫ ОРОН НУТГИЙН ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ГҮЙЦЭТГЭЛ / дэлгэрэнгүйгээр харуулбал:/

/ төгрөгөөр/

Код	Үзүүлэлт	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Хувь
II	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	66,778,578,700.00	62,819,771,814.70	3,958,806,885.30	94.07
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	59,144,745,500.00	57,804,911,683.49	1,339,833,816.51	97.73
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	46,530,753,900.00	45,969,084,815.49	561,669,084.51	98.79
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	30,001,405,900.00	29,876,952,882.52	124,453,017.48	99.59

2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	3,324,445,600.00	3,306,550,483.53	17,895,116.47	99.46
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	4,610,884,800.00	4,578,435,159.00	32,449,641.00	99.30
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	1,067,014,000.00	1,053,195,252.94	13,818,747.06	98.70
2105	Нормативт зардал	3,059,330,500.00	2,983,838,617.56	75,491,882.44	97.53
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	627,206,900.00	596,662,937.40	30,543,962.60	95.13
210604	Урсгал засвар	419,004,500.00	414,822,388.40	4,182,111.60	99.00
2107	Томилолт, зочны зардал	171,922,400.00	165,791,056.14	6,131,343.86	96.43
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	1,391,077,800.00	1,339,523,666.40	51,554,133.60	96.29
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	2,277,466,000.00	2,068,134,760.00	209,331,240.00	90.81
212	ТАТААС	104,590,000.00	104,590,000.00	0.00	100.00
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	12,509,401,600.00	11,731,236,868.00	778,164,732.00	93.78
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	4,650,387,800.00	3,777,323,471.21	873,064,328.79	81.23
23	ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	2,983,445,400.00	1,237,536,660.00	1,745,908,740.00	41.48
III	ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	66,778,578,700.00	63,213,363,733.86	3,565,214,966.14	94.66
31	УЛСЫН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	37,444,815,400.00	38,327,943,228.02	-883,127,828.02	102.36
310003	Тусгай зориулалтын шилжүүлгээс санхүүжих	37,444,815,400.00	37,246,291,259.81	198,524,140.19	99.47
310004	Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас санхүүжих	0.00	1,081,651,968.21	-1,081,651,968.21	0.00
32	ОРОН НУТГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	23,742,766,100.00	21,275,917,431.45	2,466,848,668.55	89.61
320001	Орон нутгийн төсвөөс	20,562,842,700.00	19,177,645,931.45	1,385,196,768.55	93.26
320002	Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжих	3,179,923,400.00	2,098,271,500.00	1,081,651,900.00	65.98
35	ТӨСӨВТ БАЙГУУЛЛАГЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНААС	5,590,997,200.00	3,609,503,074.39	1,981,494,125.61	64.56
350001	Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	3,181,023,300.00	1,589,968,169.30	1,591,055,130.70	49.98
350002	Туслах үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	44,374,300.00	45,733,505.00	-1,359,205.00	103.06
350003	Урьд оны үлдэгдлээс санхүүжих	2,365,599,600.00	1,973,801,400.09	391,798,199.91	83.44
4	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	0.00	994,405,182.44	-994,405,182.44	0.00
5	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	0.00	1,386,012,513.60	-1,386,012,513.60	0.00

Төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангаар **62,819.8** сая төгрөгийн гүйцэтгэл гарсны **57,804.9** сая төгрөг буюу 92.0 хувийг урсгал зардалд, **3,777.3** сая төгрөг буюу 6.0 хувийг хөрөнгийн зардалд, 1,237.5 сая төгрөг буюу 2.0 хувийг сум хөгжүүлэх сангийн зээл олголтонд зарцуулсан байна.

Төсвийн зарлагын гүйцэтгэлийг нийт дүнд нь харьцуулбал цалингийн зардал 47.5 хувийг, ажил олгогчоос төлөх НДШ 5.3 хувийг, тогтмол зардал 7.3 хувийг, хангамж,бараа материалын зардал 1.7 хувийг, нормативт зардал 4.8 хувийг, эд хогшил урсгал засварын зардал 1.0 хувийг, томилолтын зардал 0.3 хувийг, бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээний зардал 2.1 хувийг татаас, бараа үйлчилгээний бусад зардал 3.2 хувийг , татаас, урсгал шилжүүлгийн зардал 18.8 хувийг, хөрөнгийн зардал 6.0 хувийг, 2.0 хувийг эргэж төлөгдөх цэвэр зээл тус тус эзэлж байна.

Төсвийн гүйцэтгэл төлөвлөгдсөнөөс **3,958.8** сая төгрөгөөр зарцуулагдаагүй үлдэгдэлтэй тайлагнагдсан байна.Үүнд:

- Орон нутгийн төсвийн байгууллагуудын хэмнэлтээр төлөвлөрүүлсэн болон өөрийн орлогын төлөвлөгөөг биелүүлж ажиллаагүйгээс гүйцэтгэл гаргаагүй нийт **613.2** сая төгрөг
- Тусгай зориулалтын шилжүүлгийн байгууллагуудын хэмнэлтээр төвлөрүүлсэн болон орлогын төлөвлөгөөг биелүүлж ажиллаагүйгээс гүйцэтгэл гараагүй нийт **207.5** сая төгрөг
- ОНХС-ийн зарцуулагдаагүй үлдэгдэл **625.6** сая төгрөг
- СХС-ийн зээлийн эргэн төлөлт хангалгүйгээс зээл олголт **1,756.5** сая төгрөгөөр дутуу санхүүжигдсан
- Халамжийг сангийн гүйцэтгэл төлөвлөгдсөнөөс **756.0** сая төгрөгөөр дутуу зарцуулагдсан зэргээс тус тус шалтгаалжээ.

	Архангай аймгийн ТЕЗ-ийн төсвийн гүйцэтгэлийн нэгтгэсэн тайланг төсөвт байгууллагын батлагдсан төлөвлөгөө гүйцэтгэлээр авч үзвэл:			
				Мянган төгрөгөөр
№	**ҮЗҮҮЛЭЛТ**	**Төлөвлөгөө**	**Гүйцэтгэл**	**Зөрүү**
1	Сумын ЗДТГ	6,941,656.2	6,463,288.5	478,367.7
2	Аймгийн ИТХ	364,500.0	361,800.7	2,699.3
3	Аймгийн ЗДТГ	1,844,281.8	1,764,678.8	79,603.0
4	Засаг дарга	821,874.5	820,737.1	1,137.4
5	Орон нутгийн өмчийн газар	231,913.0	229,588.9	2,324.1
6	Хотын захирагчийн алба	289,733.7	287,297.7	2,436.0
7	Орон нутгийн хөгжлийн сан	3,779,561.3	3,153,966.8	625,594.5
8	Нийгмийн халамж үйлчилгээний хэлтэс	9,905,007.4	9,149,022.5	755,984.9
9	Байгаль орчин ногоон хөгжлийн газар	832,333.2	813,029.7	19,303.5
11	Сумын ИТХурал	938,055.1	922,051.1	16,004.0
12	Санхүүгийн хяналт,аудитын алба	115,393.9	110,256.3	5,137.6
13	Ойн анги	117,165.7	111,010.9	6,154.8
14	**Орон нутгийн төсвөөс /нийт/**	**26,181,475.8**	**24,186,729.1**	**1,994,746.70**
15	**Сумдын сум хөгжүүлэх сан**	3,016,198.3	1,259,675.7	1,756,522.6
16	Тусгай зориулалтын шилжүүлэг	37,580,904.7	37,373,367.0	207,537.7
	НИЙТ	**66,778,578.8**	**62,819,771.8**	**3,958,807.0**

Төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан дахь Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгийн гүйцэтгэл:

Аймгийн ИТХ-ийн тодотгосон тогтоолоор 2016 онд Улсын төсвөөс орон нутгийн хөгжлийн санд авах орлогын шилжүүлэгийг **3,179.9** сая төгрөгөөр, орон нутгийн төсвийн

нийт орлого болон сууръ орлогын зөрүүгээр **237.5** сая төгрөг, өмнөх оны үлдэгдлээс **362.1** сая төгрөг нийт **3,779.5** сая төгрөгийг төвлөрүүлэхээр баталсан байна.

Гүйцэтгэлээр орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас **3,179.9** сая төгрөг, татварын хувь хэмжээг нэмэгдүүлэх замаар бий болгох эх үүсвэрээс **237.5** сая төгрөг, өмнөх оны үлдэгдэл **362.2** сая төгрөг нийт **3,779.6** сая төгрөгийн эх үүсвэрийг зарцуулахаас сумдад **2,103.3** сая төгрөгийн санхүүжилт, аймгийн ОНХС **1,402.1** сая төгрөгийг нийт **3,505.4** сая төгрөгийг олгожээ.

ОНХСангийн төсвийн гүйцэтгэлийг аймаг сумдаар харуулбал: /төгрөгөөр /

Сумдын нэр	төлөвлөгөө	гүйцэтгэл	зөрүү
Эрдэнэбулган	214,284,700.00	139,003,100.00	75,281,600.00
Чулуут	153,454,200.00	78,469,550.00	74,984,650.00
Хайрхан	106,775,500.00	106,119,484.00	656,016.00
Хотонт	100,823,500.00	100,823,500.00	-
Цэнхэр сум	106,208,800.00	87,627,328.00	18,581,472.00
Өндөр-Улаан сум	123,744,700.00	123,744,700.00	-
Төвшрүүлэх	78,515,000.00	65,077,697.00	13,437,303.00
Ихтамир сум	169,354,400.00	163,713,970.00	5,640,430.00
Эрдэнэмандал	119,093,200.00	88,477,771.00	30,615,429.00
Хангай сум	124,931,800.00	69,346,574.00	55,585,226.00
Тариат сум	124,368,000.00	114,689,622.00	9,678,378.00
Жаргалант сум	162,790,600.00	106,728,526.00	56,062,074.00
Цэцэрлэг сум	108,148,700.00	93,662,986.00	14,485,714.00
Өгийнуур сум	86,280,300.00	81,280,300.00	5,000,000.00
Хашаат сум	140,164,700.00	65,248,939.00	74,915,761.00
Булган сум	152,068,800.00	99,985,491.00	52,083,309.00
Батцэнгэл сум	102,085,400.00	32,563,526.00	69,521,874.00
Өлзийт сум	89,818,700.00	20,985,874.00	68,832,826.00
Цахир сум	114,469,200.00	114,375,004.00	94,196.00
Аймаг	1,402,181,000.00	1,402,042,894.21	138,105.79
Нийт	**3,779,561,200.00**	**3,153,966,836.21**	**625,594,363.79**

ОНХСангийн хөрөнгийн төлөвлөгөө гүйцэтгэлийн дүнгээр 625.6 сая төгрөгийн үлдэгдэл харагдаж байгаа боловч харилцах дансны үлдэгдлээрх дүн аймгийн хэмжээнд **638.3** сая төгрөг байгаа нь өмнөх оны үлдэгдэл орсонтой холбоотой. Үүний **12.3** сая төгрөг нь аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сангийн, **626.0** сая төгрөг нь сумдын орон нутгийн хөгжлийн сангийн дансан дахь үлдэгдэл байна.

ДӨРӨВ: ТӨСВИЙН ҮР ДҮНГИЙН ТАЛААР:

Орон нутгийн төсвийн нийт орлогоос нийт зардлыг хасч төсвийн үр дүнг гаргахад төлөвлөгөөгөөр - 21,786.9 сая төгрөг , гүйцэтгэлээр - 16,585.7 сая төгрөг байна. Үүнд сум хөгжүүлэх сангийн зээлийн орлогын төлөвлөгөө /эргэн төлөгдөх цэвэр зээл/ 2,983.4 сая төгрөгөөр төлөвлөгдөж гүйцэтгэлээр 1,237.5 сая төгрөг зарцуулсан нь нөлөөлсөн байна.

Орон нутгийн төсвийн нийт зарлагын төлөвлөгөө, гүйцэтгэлээс сум хөгжүүлэх сангийн төлөвлөгөө гүйцэтгэлийг хасч тооцвол нийт зарлагын төлөвлөгөө 26,214.5 сая

төгрөг, гүйцэтгэл 24,208.9 сая төгрөг болж нийт тэнцэл төлөвлөгөөгөөр -18,803.7 сая төгрөг, гүйцэтгэлээр -15,348.2 сая төгрөг байна.

ОРОН НУТГИЙН ТӨСВИЙН ҮР ДҮНГИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ /сая.төг/

Үзүүлэлт	*2016 он*			
	Анх батлагдсан	*Тодотгосон төсөв*	*Гүйцэтгэл*	*Зөрүү*
А	2	3	4	5=4-3
НИЙТ ОРЛОГО БА ТУСЛАМЖИЙН ДҮН	**6,218.5**	**7,410.8**	**8,860.7**	**1,449.9**
А. УРСГАЛ ОРЛОГЫН ДҮН	**6,181.5**	**7,373.8**	**8,818.0**	**1,444.2**
1. Татварын орлого	**5,698.7**	**6,868.0**	**8,090.4**	**1,222.4**
2. Татварын бус орлого	**482.8**	**505.8**	**727.6**	**221.8**
Б.ХӨРӨНГИЙН ОРЛОГО	**37.0**	**37.0**	**42.7**	**5.7**
В.ТУСЛАМЖИЙН ОРЛОГО	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**
НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	**19,215.2**	**29,197.7**	**25,446.4**	**-3,751.3**
А.УРСГАЛ ЗАРЛАГА	**19,023.5**	**21,563.8**	**20,431.5**	**-1,132.3**
1.Бараа, үйлчилгээний зардал	**9,045.7**	**11,016.1**	**10,643.9**	**-372.2**
1.1.Цалин, хөлс	6,185.1	6,290.4	6,234.6	**-55.8**
1.2.Нийгмийн даатгалын шимтгэл	680.6	691.8	681.2	**-10.6**
1.3.Бараа, үйлчилгээний бусад зардал	2,180.0	4,033.8	3,728.1	**-305.7**
2.Зээлийн үйлчилгээний төлбөр	**0.0**	**0.0**	0.0	**0.0**
3.Татаас ба урсгал шилжүүлэг	9,977.8	10,547.7	9,787.6	**-760.2**
3.1.Татаас	35.3	104.6	104.6	**0.0**
3.2.Урсгал шилжүүлэг	9,942.5	10,443.1	9,683.0	**-760.1**
Б.ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	**191.7**	**4,650.4**	**3,777.3**	**-873.1**
В.ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	**0.0**	**2,983.4**	**1,237.5**	**-1,745.9**
1.Эргэж төлөгдөх дотоод цэвэр зээл	0.0	**2,983.4**	**1,237.5**	**-1,745.9**
2.Эргэж төлөгдөх гадаад цэвэр зээл	0.0	0.0	0.0	**0.0**
УРСГАЛ ТЭНЦЭЛ	**-12,842.0**	**-14,190.0**	**-11,613.5**	**-2,576.5**
НИЙТ ТЭНЦЭЛ	**-12,996.7**	**-21,786.8**	**-16,585.7**	**-5,201.2**
АЛДАГДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛСЭН ЭХ ҮҮСВЭР	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**
Нийт тэнцэл эргэн төлөгдөх цэвэр зээлийг хассан дүнгээр	**0**	**-18,803.7**	**-15,348.2**	**-3,455.5**

ТАВ. НЭМЭЛТ САНХҮҮЖИЛТИЙН ЗАРЦУУЛАЛТЫН ТАЛААР:

Тайлант онд орон нутгийн салбарын байгууллагууд 892.7 сая төгрөгийн нэмэлт санхүүжилт авч зарцуулжээ. Үүний 59.1 хувийг орон нутгийн төсвийн байгууллагууд, 23.7 хувийг боловсрол соёлын байгууллага, 6.8 хувийг Хүүхэд гэр бүл залуучуудын газар, 1.7 хувийг Эрүүл мэндийн салбарын байгууллагууд, 8.7 хувийг ГХБХБГазар зарцуулжээ.

Салбарын ангилал	Авсан нэмэлт санхүүжилт/ мянган.төг/
Орон нутгийн төсвийн байгууллагууд	**527,528.9**
Боловсрол Соёл Шинжлэх ухааны сайд	**211,804.7**
Хүн амын хөгжил нийгмийн хамгааллын сайд	**60,495.7**
Эрүүл мэндийн сайд	**15,474.2**
Барилга хот байгуулалтын сайд	**77,417.8**
Нийт дүн	**892,721.3**

Аудитын дүн

ТЕЗ-ийн 2016 оны жилийн төсвийн гүйцэтгэлийн байдалд хийсэн аудитаас үзэхэд жилийн төсвийн гүйцэтгэл дараах байдалтай байна.

1. **ТЕЗ-ийн 2016 оны төсвийн орлого зарлагыг Төсвийн тухай хуулийн хүрээнд холбогдох журам заавартнийцүүлэн төлөвлөсөн байна.**

2. **Орон нутгийн төсвийн орлогын гүйцэтгэл 8,860.7 сая төгрөг буюу 119.6 хувиар батлагдсан төлөвлөгөөнөөс давж биелсэн байна.**
3. **Орон нутгийн төсвийн зарлага 62,819.8 сая төгрөг буюу 94.1 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.**
4. **Орон нутгийн төсвийн тэнцэл нийт 63,762.4 сая төгрөг байгаа бөгөөд тусгай зориулалтын шилжүүлгийн дүнг хасч тооцвол 26,181.5 сая төгрөг байна.**

5. **Нэмэлт төсвөөр 892.7 сая төгрөгийг зарцуулсан байна.**

АРХАНГАЙ АЙМГИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

2017.04.20